

N:o 53.

Ank. till Riksd. kansli den 18 april 1902, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronoegendomar med mera.

(I. A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 21 februari innevarande år har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten, till statsutskottets förberedande behandling remitterad proposition (n:o 53) föreslagit Riksdagen,

ej mindre att medgifva

att *dels* vid inträffande arrendeledighet af sådan under förvaltning af domänstyrelsen stäld och för statsverkets räkning utarrenderad egendom, hvilken i arrende lemnade mer än 500 kronor, men icke utöfver 700 kronor, *dels* i fråga om sådan kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen vore eller vid arrendeuppskattning funnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kunde påräknas högre arrende än 700 kronor, *dels ock* beträffande till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln ansåges kunna afyttras, det finge bero af Kongl. Maj:t att, efter omständigheterna i hvarje fall, förordna, huruvida egendomen eller området borde för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas;

att, der Kongl. Maj:t pröfvade försäljning af egendom, tillhörande någotdera af förstnämnda två slag böra ega rum, densamma finge ske i enahanda ordning och på enahanda villkor, som i afseende å försäljning af egendom af samma slag nu vore enligt af Kongl. Maj:t och Riksdagen fattade beslut gällande;

att, der Kongl. Maj:t funne försäljning af område från inköpt skogs-egendom böra ega rum, det finge på Kongl. Maj:t ankomma att för hvarje fall bestämma, huruvida kongl. brefvet den 29 maj 1874, angående försäljning af vissa hemman och lägenheter eller kongl. brefvet den 25 september 1896, angående bestämmelser att tjena till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner, skulle i afseende å sättet och villkoren för försäljningen tillämpas; samt

att vid hvarje försäljning derjemte finge iakttagas de särskilda bestämmelser, Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt att, i allmänhet eller i vissa fall, för försäljningen meddela;

dock under villkor att de genom försäljning inflytande medel skulle användas för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark, och under iakttagande att medlen borde inlevereras till riksgäldskontoret och der bokföras på sätt nu vore stadgadt angående köpeskillingarna för de kronoegendomar, som såldes enligt kongl. brefvet den 29 maj 1874;

än äfven att, under förutsättning af bifall till hvad Kongl. Maj:t här ofvan föreslagit, medgifva, att köpeskillingarna för de kronoegendomar af ofvan angifna slag samt till inköpta skogsegendomar hörande områden, rörande hvilkas försäljning beslut fattades under tiden till och med utgången af år 1903, finge för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark af Kongl. Maj:t disponeras och följaktligen på Kongl. Maj:ts requisition från riksgäldskontoret utbetalas.

Af ofvannämnda statsrådsprotokoll inhemtas, hurusom departementschefen, vid föredragning inför Kongl. Maj:t utaf det af den utaf Kongl. Maj:t den 16 oktober 1896 förordnade komité för utredning angående lämpliga åtgärder för främjande af den enskilda skogshushållningen den 9 september 1899 afgifna förslag angående försäljning af vissa kronans jordbruksfastigheter äfvensom inegojord, hörande till för statsverkets räkning inköpta skogsegendomar, anført följande:

Uti sitt förslag hade 1896 års skogskomité hemställt, bland annat, att för ökande af statsskogarne inköp af skogsmark fortfarande måtte ega rum i så stor utsträckning, som vore förenlig med försigtig statshushållning, samt att för beredande af medel härtill

dels sådana kronans jordbruksfastigheter, för hvilkas bibehållande ej särskilda skäl talade, måtte försäljas, oberoende af deras storlek, och

dels åt domänstyrelsen måtte uppdragas att, sedan hushållningsplaner blifvit fastställda för inköpta skogsegendomar, till Kongl. Maj:t göra framställning om försäljning af till dessa egendomar hörande inegojord.

Till framställande af detta förslag hade komitén föranledts af öfvertygelsen, att det vore synnerligen önskvärdt, att staten i sin hand samlade

större del af landets skogsmark, än hvad nu vore fallet. I afseende härpå och i fråga om nyssberörda förslag till anskaffande af medel för nämnda ändamåls uppnående yttrade sig komitén på följande sätt:

I besittning hos den enskilde egaren, som i allmänhet kunde sträcka sina beräkningar öfver en jemförelsevis kort tidrymd, löpte skogen fara att anlitas i högre grad, än med uthållig hushållning och markens bibehållande vid full produktionskraft läte sig förenas. Staten åter, hvilken vore afsedd att fortleva i årtusenden och hade till en af sina viktigaste uppgifter att tillse, att den lefvande generationen så utförde det kulturarbete, som vore den förelagdt, att kommande släktens livsvilkor ej derigenom försvårades, vore enligt alla länders erfarenhet den ypperste skogsegaren.

Det förhållande, hvori skogsmarken inom Europas skogbärande länder vore fördelad skilda besittningsgrupper emellan, frånginge af nedanstående tabell:

	Staten, procent.	Stiftelser. procent.	Kommuner. procent.	Privata. procent.
Tyska riket	32,7	1,3	17,4	48,3
Österrikes tyska kronländer	6,48	2,45	—	90,87
» ungerska »	16,14	6,74	45,01	32,11
Ryssland	60,3	—	—	29,7
Finland	44,5	—	—	55,5
Sverige	19,5	0,18	2,11	78,21
Norge	11,64	0,88	2,66	84,82
Frankrike	10,70	—	22,5	66,45
Schweiz	4,19	—	66,45	29,36
Italien	3,8	—	43	53,8
Grekland	80	—	—	20
Spanien	82,2	—	—	17,8

De besittningskategorier, som befunnits egnade att gifva trygghet för en uthållig skogshushållning, omfattade alltså en jemförelsevis ringa del af Sveriges skogar. Af dem vore det blott statsskogarne, som hos oss vore af den omfattning, att de vore af afsevärd betydelse för landets skogshushållning i dess helhet. Dervid vore emellertid att märka, att de vore synnerligen ojemnt fördelade mellan landets olika trakter. Så utgjorde enligt de nyaste, för komitén tillgängliga uppgifter (komiténs tabeller, *tab. A*) inom de olika länen statsskogarnes ytvidd i förhållande till hela skogsarealen:

I Norrbottens	län	47,3	procent
» Vesterbottens	»	36,6	»
» Jemtlands	» (om renbetesfjellen ej medräknades)	5,4	»
» Vesternorrlands	»	8,6	»
» Gefleborgs	»	5,3	»
» Kopparbergs	»	18	»
» Vermlands	»	3,5	»
» Örebro	»	4,7	»
» Vestmanlands	»	8,1	»
» Upsala	»	14,6	»
» Stockholms	»	5,1	»
» Södermanlands	»	10,9	»
» Östergötlands	»	7,8	»
» Gotlands	»	4,1	»
» Skaraborgs	»	13,5	»
» Elfsborgs	»	5,9	»
» Göteborgs och Bohus	»	8,7	»
» Kalmar	»	6,8	»
» Jönköpings	»	7,8	»
» Kronobergs	»	7,5	»
» Hallands	»	5	»
» Blekinge	»	2,5	»
» Kristianstads	»	5,7	»
» Malmöhus	»	3,3	»

Om det nu än, fortsatte komitéen, vore att skatta såsom ett synnerligen lyckligt förhållande, att statsskogarne intoge en så betydande ytvidd i de två nordligaste länen, hvarest ojemförligt största delen af marken icke egnade sig för annan produktion än skogsbörd och der tillika de klimatiska förhållandena försenade skogens återväxt, så vore det å andra sidan beklagligt, att öfriga delar af landet i så ringa grad vore i åtnjutande af det skydd mot farorna af en underhållig hushållning med de privata skogarne, som statsskogarne erbjöde. Att särskildt i dessa delar af landet bringa allt mera skogsmark i statens hand blefve därför det verksammaste medel, som kunde påvisas, till bibehållande och utvecklande af den nationalrikedom, som af naturen vore oss gifven i våra skogar. Medelbart genom exemplens makt verkade statsskogarne äfven till höjande af den privata skogshushållningen, likasom de, väl skötta, för framtiden tillförsäkrade staten en säker och alltjemt stigande inkomst. Af mera

lokal betydelse men dock beaktansvärdt vore, att i trakter, utsatta för fjell- och hafsvindar, statens skogshushållning, som ville och kunde taga hänsyn till ofödda släktens intressen, ensam kunde bereda trygghet mot de vådor, ett öfverdrifvet anlåtande af skogen skulle medföra för det närmare eller fjernare grannskapet. Likaså af stor vikt för omnejden vore den trygghet mot tryckande skogsbrist, som statsskogarne beredde skogfattiga orters innebyggare.

Statsmakterna hade ock under senare tider i afsevärd grad egnat sin uppmärksamhet åt kronoskogarnes ökande. Sålunda hade till inköp af kronoparker disponerats medel från ett af Riksdagen för skogsväsendet anvisadt reservationsanslag, i den mån detsamma dertill lemnat tillgång. Under åren 1876—1880 hade härtill användts af detta anslag tillhoppa 458,221 kronor 25 öre. Efter sistnämnda år hade emellertid endast smärre belopp, tillsammans ej fullt 70,000 kronor, af ifrågavarande anslag tagits i anspråk för detta ändamål. Deremot hade under de sista tjugufem åren vida mera betydande resultat vunnits genom att, efter försäljning af en del af kronans smärre jordbruksfastigheter, använda de därför influtna köpeskillingarne till ökande af statsskogarne. Denna utväg hade anvisats först vid 1874 års riksdag. Kongl. Maj:t hade nemligen då bemyndigats att försälja sådana kronan tillhöriga, under kammarkollegii förvaltning ställda, för statsverkets räkning utarrenderade hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgiften icke öfverstege 200 kronor och hvilkas bibehållande åt kronan icke påkallades af befintlig skogstillgång eller annan särskild orsak, under vilkor att de medel, som genom försäljningen komme att inflyta, skulle ställas till Riksdagens förfogande för att användas till inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark. Genom kongl. bref den 29 maj 1874 hade detta Riksdagens beslut meddelats till vederbörandes efterrättelse. Sedermera hade Riksdagen i skrifvelse den 24 maj 1877 förklarats, att ifrågavarande medel finge, i den mån tillfällen yppade sig dertill, användas till sådana inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark, hvilka af Kongl. Maj:t pröfvades vara fördelaktiga och hvar till medel icke kunde beredas från det till skogsväsendet anvisade reservationsanslag. Dessa föreskrifter hade derefter med Riksdagens medgifvande vunnit utsträckt tillämpning, enligt kongl. bref den 6 juni 1879 å egendommar med arrendeinkomst af högst 200 kronor, hvilka efter den 29 maj 1874 kommit under kammarkollegii eller numera domänstyrelsens förvaltning, och enligt kongl. bref den 29 maj 1885 å jordbruksfastigheter, hvilka ej varit utarrenderade, men som uppenbarligen vore eller vid verkställd arrendeuppskattning funnes vara af sådan beskaffenhet, att för desamma icke kunde påräknas högre årligt arrende än 200 kronor.

Genom beslut, anmaldt i skrifvelse den 14 juni 1887 och kungjordt genom kongl. bref den 27 i samma månad, hade Riksdagen utsträckt be- myndigandet att försälja de smärre jordbruksdomänerna till att gälla, med få undantag, samtliga i de norrländska länen belägna utarrenderade jord- egendomar, hvilkas arrende väl öfverstege 200 kronor men ej 500 kronor och hvilkas bibehållande i sin helhet eller delvis åt kronan icke påkallades af befintlig skogstillgång eller annan särskild anledning. Enahanda till- stånd hade vid 1888 års riksdag lemnats beträffande sådana söder om Norrland belägna, under förvaltning af domänstyrelsen ställda och för statsverkets räkning utarrenderade egendomar, hvilka i arrende lemnade mera än 200 kronor men icke utöfver 400 kronor, och hade detta Riks- dagens beslut blifvit kungjordt genom kongl. bref den 18 maj 1888. Slut- ligen hade 1891 års Riksdag genom beslut, kungjordt genom kongl. bref den 29 maj sistnämnda år, medgifvit Kongl. Maj:t att vid inträffande arrendeledighet af sådana söder om Norrland belägna, under förvaltning af domänstyrelsen ställda och för statsverkets räkning utarrenderade egen- domar, hvilka lemnade mera än 400 kronor men icke utöfver 500 kronor i arrende, efter omständigheterna i hvarje fall förordna, huruvida egen- domen fortfarande borde för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas, under vilkor att de genom försäljningen inflytande medlen skulle användas för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

I fråga om köpeskillingar, som inflöte genom försäljning af sådana kronoegendomar, som afsåges i kongl. brefven den 18 maj 1888 och den 29 maj 1891, vore Kongl. Maj:ts dispositionsrätt så till vida inskränkt, att de finge användas för angifvet ändamål endast under en tid af tre år i sänder efter särskilda af Riksdagen derom fattade beslut.

Med tillämpning af dessa beslut hade ett betydande antal smärre kronoegendomar blifvit försålda. Enligt hvad chefen för finansdeparte- mentet uti anförandet i statsrådet den 31 januari 1891 upplyst, hade köpeskillingarna för de intill slutet af år 1890 försålda kronoegendomarna uppgått till sammanlagdt 2,922,017 kronor 34 öre. Sedermera hade intill slutet af år 1898 afyttrats dylika fastigheter för 7,558,264 kronor 43 öre. Hela försäljningssumman hade alltså intill dess utgjort 10,480,281 kronor 77 öre. Under tiden hade verkstälts eller af kongl. Maj:t beslutits skogs- köp för tillhopa 8,201,044 kronor 23 öre. Under år 1899 hade intill tiden för författandet af komiténs betänkande beslutits inköp af skogar för ytter- ligare 2,610,375 kronor. Den erfarenhet, som härvid vunnits, gäfve enligt komiténs uppfattning vid handen, att tillfällen äfven framgent icke komme att saknas att inköpa till kronoparker lämplig mark på sådana vilkor, att

staten deraf kunde inom en icke allt för aflägsen framtid påräkna skälig afkastning.

Fortsatt inköp af skogsmark i så stor utsträckning, som vore förenlig med försigtig statshushållning, vore fördenskull i främsta rummet hvad som från det allmännas sida borde göras för främjande af landets skogshushållning. Osökt uppstode då den frågan, huru medel härtill lämpligen borde beredas utöfver ännu obetalda köpeskillingsandelar för ofvannämnda försålda jordbruksfastigheter. I sådant afseende erbjöde sig i första hand utvägen att utsträcka försäljningen af kronoegendomar till sådana, som gäfvé högre arrendeinkomst än 500 kronor. Till utredning angående den ekonomiska innebörden deraf hade komitén låtit upprätta tabeller öfver samtliga kronan bibehållna jordegendomar, upptagande tiden, då angående dem slutna arrendeaftal löpte till ända, egendomarnas taxeringsvärde och utgående arrendebelopp. Af dessa tabeller, som återfunnes i bihang till komiténs betänkande, inhemtades, att kronan tillhöriga fastigheter af den beskaffenhet och storlek, att de inbegreps under ofvan angifna beslut, då ännu funnes oförsålda till ett antal af 612 och med ett sammanlagdt taxeringsvärde af 5,579,260 kronor. Resultatet af de redan verkställda försäljningarna gäfvé vid handen, att för dessa fastigheter skulle kunna påräknas köpeskillingar, som med omkring 50 procent öfverstege taxeringsvärdena. Det syntes emellertid vara otvifvelaktigt, att åtskilliga af fastigheterna af en eller annan anledning borde bibehållas åt kronan. Större kronoegendomar förefunnes enligt nämnda tabeller till ett antal af 1,605 med ett sammanlagdt taxeringsvärde af 51,506,200 kronor och gifvande i arrende tillhoppa 2,146,426 kronor. Af dessa gäfvé icke mindre än 505 egendomar, hvilkas sammanlagda taxeringsvärde uppginge till 7,811,200 kronor, årligt arrende af allenast 500—700 kronor. Att särskildt af dessa ett icke ringa antal skulle väl lämpa sig till försäljning och kunna beräknas dervid lemna köpeskillingar, icke oväsentligt öfverstigande taxeringsvärdena, ansåge komitén icke kunna betviflas. Synnerligen goda skäl syntes tala för, att det Kongl. Maj:t lemnade bemyndigande att försälja smärre kronoegendomar utsträcktes jemväl till dem, som tillhörde omförmälda grupp. Då de angående dem gällande arrendekontrakt endast efter hand under en tidrymd af tjugu år förfölle, ansåge komitén, att någon berättigad farhåga för, att deras försäljningspris skulle nedtryckas derigenom, att de i allt för stort antal utbjödes, icke kunna åberopas såsom skäl mot en sådan åtgärd.

Men äfven bland de större jordbruksdomänerna funnes enligt komiténs åsigt säkerligen flera, som, icke minst på grund af förestående kostsamma nybyggnader, med fördel kunde afyttras. Komitén ansåge det emellertid

icke böra ifrågasättas, att Kongl. Maj:t skulle erhålla generelt bemyndigande att försälja dessa. Lämpligare syntes det komitén vara, att efter hand, i den mån gällande arrendekontrakt löpte till ända, framställningar gjordes till Riksdagen om försäljning af särskildt angifna kronoegendomar, under förutsättning att antagliga köpeskillingar kunde erhållas.

Komitén hade derjemte påvisat en annan utväg för anskaffande af medel till inköp af skogsmärk för kronans räkning, hvilken visserligen vore af vida mindre räckvidd än den nyss nämnda, men dock förtjent af en viss uppmärksamhet. Vid de inköp af skogsegendomar, som staten under de senare åren verkställt, hade i köpet inbegripits ofta rätt afsevärda inegorymder, som ej vore egnade att ingå i kronoparker. Samma förhållande skulle väl ock komma att upprepas vid framtida köp af ifrågavarande slag. I många fall vore det lämpligt, att sådana lägenheter åter afyttrades af kronan, vare sig för bildande af smärre sjelfständiga jordbruk eller för att sammanläggas med angränsande hemman eller lägenheter. Att urskilja den inegojord, som sålunda ej borde bibehållas, vore en åtgärd, som lämpligast kunde företagas i sammanhang med den ifrågavarande skogens indelning till ordnad hushållning. Komitén ansåge därför, att det borde uppdragas åt domänstyrelsen att, sedan sådana hushållningsplaner blifvit fastställda, hos Kongl. Maj:t göra hemställan om försäljning af dylika inegolotter. Och borde, enligt komiténs mening, Kongl. Maj:t erhålla enahanda bemyndigande beträffande deras afyttrande och de derigenom inflytande medels användning som i fråga om de smärre kronoegendomarna.

Genom remiss den 20 oktober 1899 hade Kongl. Maj:t anbefalt domänstyrelsen att afgifva utlåtande öfver skogskomiténs nu förevarande förslag i fråga om försäljning af vissa kronans jordbruksfastigheter äfvensom inegojord, hörande till för statsverkets räkning inköpta skogsegendomar. Öfver förslaget i förstnämnda del hade domänstyrelsen infordrat utlåtande från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i rikets län, med undantag af Vester-norrlands och Norrbottens län, hvarest några för statsverkets räkning utarrenderade kronoegendomar ej funnes. Af dessa utlåtanden inhemtades, bland annat, följande:

Kongl. Maj:ts befallninghafvande i Stockholms län hade obetingadt förordat bifall till förslaget, att det Kongl. Maj:t nu lemnade bemyndigande att under vissa förbehåll låta försälja för kronans omedelbara räkning utarrenderade fastigheter, hvilka lemnade en arrendeafgift ej öfverstigande 500 kronor, måtte utsträckas att gälla äfven fastigheter, som lemnade högst 700 kronor i årligt arrende.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala län hade hemställt, att hvad

komiterade i ifrågavarande hänseende föreslagit, icke för närvarande måtte till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda, och såsom skäl därför anført:

att med fog kunde ifrågasättas, huruvida det vore med en klok och försigtig statshushållning öfverensstämmande, att statsverket, utöfver hvad i sådant hänseende redan blifvit beslutadt, utbytte de säkra inkomster det hade att påräkna i arrendeafgifter af sina domäner och det räntebärande kapital, dessa domäner representerade, emot egendom, som först efter lång tid, 50 år och derutöfver, lemnade någon afkastning på det deri nedlagda, under hela denna tid räntelösa kapital;

att ett ytterligare forceradt inköp af skogsegendomar från statens sida, som skulle möjliggöras genom en utsträckt försäljning af domäner, syntes egnadt att uppmuntra till en mindre sund spekulation från egendomshandlars sida, bestående i inköp af skogsegendomar och deras hembjudande åt statsverket till höga pris, sedan all växande skog derå afverkats; hvarjente befaras kunde, att vid en rikligt flödande tillgång på medel till inköp af skogsegendomar förvärfvandet af dylika blefve statsverket allt för dyrt;

att, hvad särskildt förhållandena inom länet anginge, dessa åtminstone för det närvarande icke gifve anledning tillstyrka komitéförslaget i denna del, då det dels i flere fall visat sig förenadt med svårigheter och i några fall omöjligt att vid arrendetidernas utgång försälja redan de mindre egendomar, hvilka enligt gällande bestämmelser skolat utbjudas till salu, hvaraf följderna blifvit, att flera sådana måst till förlust för statsverket upplåtas till brukning under kortare tider mot låga afgifter, dels, till följd af att spekulationen på jordbruksegendomar blifvit betydligt inskränkt, det komme att visa sig ganska svårt att, derest icke jordbruksförhållandena blefve gynsammare än under de närmast föregående åren, försälja de inom länet under åren 1903—1908 arrendelediga 28 kronoegendomarna med arrenden, hvart för sig ej öfverstigande 500 kronor; och kunde med visshet förutsägas, att i händelse äfven sådana kronoegendomar, hvilkas arrenden öfverstege 500 kronor men ej 700 kronor, skulle till försäljning utbjudas, hvarigenom antalet egendomar till försäljning under nämnda tidrymd komme att ökas med 11, utbjudandet af en dylik mängd egendomar skulle lemna dåligt resultat; samt

att, beträffande egendomar med högre arrendeafgifter, i hvarje fall, då försäljning af sådan egendom möjligen kunde ifrågasättas, Kongl. Maj:ts befallningshafvande komme att beredas tillfälle att deröfver afgifva yttrande, hvadan Kongl. Maj:ts befallningshafvande funnit komitébetänkandet i denna del icke föranleda till vidare utlåtande utöfver hvad i fråga om försäljning af mindre kronoegendomar sagts.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län hade förklarat sig icke hafva något emot förslaget att erinra.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län hade anfört, att genom den föreslagna försäljningen af kronoegendomar med arrenden öfver 500 kronor men ej utöfver 700 kronor antalet kronoegendomar komme att ånyo underkastas en afsevärd minskning, hvarigenom för personer med ringa kapitaltillgång försvårades möjligheten att förskaffa sig arrenden på lämpligen afpassade vilkor; men då å andra sidan det ändamål, för hvilket de inflytande köpeskillingarna skulle användas, hade den allra största betydelse såväl för hvarje ort, inom hvilken kronopark komme att bildas, som ock för landet i dess helhet, samt en utsträckning af domänföryttringen icke kunde verka nedtryckande på försäljningsprisen, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt förslaget om försäljning af dessa egendomar. Hvad beträffade komiterades förslag, att äfven af de större jordbruksdomänerna skulle efter pröfning i hvarje särskildt fall kunna föryttras sådana, som tarfvade kostsamma nybyggnader, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande förklarat sig finna detta vara af den beskaffenhet, att det åtminstone för närvarande icke borde till någon åtgärd föranleda.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län hade framhållit:

att äfven de mindre kronoegendomarna, som utarrenderades på 20 år med optionsrätt, hade sin stora betydelse för den talrika klass af dugliga jordbrukare, som i följd af bristande tillgångar ej kunde förvärfva egna jordbruk men såsom arrendatorer af kronoegendomar genom arbete och sparsamhet kunde komma i tillfälle att försörja sig och sina familjer samt någon gång vinna ekonomiskt oberoende för ålderns dagar;

att de försäljningar af kronoegendomar, som redan egt rum, åtminstone inom Jönköpings län, utöfvat ett visst tryck på prisen för de enskilda egendomar, som samtidigt utbjudits eller funnits till salu; att, om denna ofördelaktiga inverkan på prisen å enskilde tillhöriga gårdar redan nu vore förnimbar, olägenheterna skulle i betydlig grad ökas, derest, på sätt komiterade föreslagit, försäljningarna komme att utsträckas äfven till öfriga kronan tillhöriga, medelstora och större egendomar;

att frågan, huruvida det kunde vara lämpligt eller ur det allmännas synpunkt önskvärdt, att kronan afhände sig de flesta eller åtminstone större delen af sina jordbruksfastigheter, vore så vigtig, att densamma borde underkastas en mera allsidig och ingående pröfning, än den komiterade kunnat egna densamma, då deras syfte varit att på det sätt, som försäljningen af kronoegendomarna innefattade, vinna medel till fortsatt inköp af skogsmark;

att, derest vid denna allsidiga pröfning det skulle befinnas lämpligt,

att kronan aflhände sig sina jordbruksfastigheter, sådant borde ske och medlen kunna anslås till inköp af till skogsbörd tjenlig mark, men att frågan om egendomarnas försäljning vore hufvudsaken och försäljningsmedlens användande bisaken, fastän komiterade syntes hafva omkastat detta förhållande;

att Kongl. Maj:ts befallningshafvande visserligen på det lifligaste behjertade önskvärdheten och nödvändigheten af statsskogarnes utvidgning, men stälde sig tveksam i fråga om det sätt, komiterade i främsta rummet föreslagit för anskaffande af medel till de fortsatta skogsmarksinköpen; samt

att Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke ville ställa sig fullt afvisande mot försaget att eventuellt försälja egendomar med ett arrende af intill 700 kronor, enär flera af dessa troligen kunde utan afsevärda olägenheter afyttras, men att Kongl. Maj:ts befallningshafvande deremot ansåge sig böra på det kraftigaste afstyrka, att egendomar, som lemnade högre arrendefgift än 700 kronor och sålunda kunde räknas till större kronoegendomar, afyttrades utan att en fullständig och ingående utredning rörande hvarje dylik egendom särskildt verkställdes samt denna utredning för samtliga egendomarna funnes tillgänglig, innan frågan om försäljningarnas utsträckning äfven till egendomar med arrenden öfverstigande 700 kronor toges under ompröfning.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län hade förklarats sig anse komiterades båda ifrågavarande förslag vara förtjenta af uppmärksamhet och tillstyrkt, att bestämmelser utfärdades i det syfte, komiterade föreslagit.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län hade icke funnit annat att erinra mot komiterades förslag, än att den ifrågasatta försäljningen af kronans jordbruksfastigheter borde begränsas till sådana egendomar, för hvilka arrendet icke öfverstege 700 kronor.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gotlands län och i Blekinge län hade förklarats sig icke hafva något att erinra mot komiterades förslag.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län hade erinrat, att då Kongl. Maj:ts befallningshafvande den 5 februari 1894 afgifvit utlåtande öfver väckt fråga om försäljning af sådana för statsverkets räkning utarrenderade egendomar, hvilka i arrende lemnade mera än 500 kronor men icke utöfver 700 kronor, Kongl. Maj:ts befallningshafvande förklarats sig väl finna det följdriktigt, att kronoegendomar af berörda slag komme att föryttras, men att, då enligt gällande föreskrifter 49 inom länet belägna kronoegendomar, hvilka ej gäfvade mera än 500 kronor i årligt arrende, komme att försäljas, deraf under det närmaste årtiondet 30, Kongl. Maj:ts

befallningshafvande, särskildt med afseende på de jemförelsevis låga priser, som jordbruksegendomar då betingade, ansåge för statsverket förmånligast att uppskjuta försäljningen af det ifrågavarande slaget domäner åtminstone under de närmaste 10 åren, och som erfarenheten visat, att skäl ej finnes att frångå denna uppfattning, då det redan vid nu pågående försäljningar visat sig svårt att finna antagligt köpeanbud, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett välbetänkt att icke utsträcka försäljningen af kronoegendomarna till andra än dem, som gåfve ett årligt arrende af 500—700 kronor, och att icke företaga ytterligare försäljningar förr än nu pågående hunnit afslutas.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län hade förklarat sig visserligen instämma i komiterades åsigt, att fortsatt inköp af skogsmark i så stor utsträckning, som vore förenlig med försigtig statshushållning, i första rummet vore hvad som från det allmännas sida borde göras för främjande af landets skogshushållning, men deremot afstyrkt komiterades förslag att för beredande af medel dertill ytterligare utsträcka försäljning af kronoegendomar utöfver hvad nu vore medgifvet, och såsom skäl härför hufvudsakligen anförts:

att den rätta vägen för medels beredande vore, att statsmedel dertill anvisades, synnerligast de år, då statsinkomsterna lemnade öfverskott;

att, derest, såsom vid två riksdagar skett, 1½ million kronor årligen dertill ansloges, medel, synnerligast med inberäkning af blifvande köpeskillingar för de mindre kronoegendomar, hvilka ännu ej blifvit försålda men skulle afyttras, ej skulle komma att saknas för inköp åt kronan af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark, helst inköp af mark ej borde ske i den omfattning, att priset derå uppjagades;

att det vore önskvärdt, att de kronoegendomar, hvilka lemnade högre arrende än 500 kronor, icke afyttrades, då vid olika tider och under olika förhållanden staten kunde vara i behof af sådana, såsom exempelvis för militära behof för mötesplatser eller remontdepåter, för hvarjehanda sjukvårdsanstalter, för undervisningsanstalter, för straffanstalter med mera;

att det för landtbruket måste anses förmånligt, att några af dess idkare kunde på de vilkor, staten erbjöde, få arrendera jord och således beredas tillfälle att använda sina tillgångar för en duglig uppsättning af kreatur och redskap samt till driftkapital i stället för att tvingas till skuldsättning för inköp af en egendom och än mer för anskaffande af kreatur, redskap och förlag;

att, då de egendomar, om hvilkas försäljning nu vore fråga, lemnade i årligt arrende mera än 4 procent af deras taxeringsvärden, detta för

staten, som lånade penningar till något öfver 3, procent, icke kunde anses såsom en dålig kapitalplacering; samt

att förvaltningskostnaden, som i förhållande till de mindre egendomarnas arrenden kunnat vara afsevärd, icke torde uppgå till något i förhållande till de större eller medelstora egendomarnas arrenden betydande belopp.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län hade uttalat den åsigt, att försäljning af odlad jord för inköp i dess ställe af skogbärande mark icke vore med den jemförelsevis svaga afkastning, som skogarna ännu lemnade, ur finansiell synpunkt att förorda, äfvensom att icke med säkerhet kunde förutses, hvilka förändringar uppfattningen om gagnet af statens eganderätt till dylik jord kunde komma att undergå och det sätt, hvarpå denna eganderätt bäst kunde tillgodogöras vare sig för tillgodo-seende af framtida behof för statens egen räkning eller för andra allmännyttiga åtgärder, för hvilka de under vexlande tidsförhållanden kunde behöfva tagas i anspråk; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, huruvida det ej vore med klok statshushållning öfverensstämmande att för närvarande icke utsträcka försäljningen till annan sådan kronojord än den, som efter pröfning i hvarje fall funnes på grund af särskilda förhållanden böra kronan afhändas.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län hade biträdt komiterades förslag, att medel för ökande af statsskogarnes antal — utöfver hvad för ändamålet kunde komma att särskildt anvisas — borde lämpligen beredas genom utsträckt försäljning af de för statsverkets omedelbara räkning utarrenderade jordbruksfastigheter, men ansett sig icke kunna förorda en dylik försäljning af kronoegendomarna inom länet, då till flertalet af dessa, öfver hela länet spridda egendomar funnes större eller mindre utmarkslotter, som visserligen beträffande flertalet nu saknade skog, men dels redan vore skogsodlade och dels efter hand gjordes skogbärande, och fördelen för det till största delen skoglösa länet att hafva dessa visserligen små men efter rationella grunder skötta skogar vore obestridlig och afsevärd jemväl derigenom, att deras planmessiga skötsel måste anses såsom exempel utöfva ett godt inflytande på den enskilda skogshushållningen.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Elfsborgs län hade icke haft något att erinra mot komiterades förslag.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län hade öfverlemnadt afskrifter af sina den 15 juni 1881 och den 29 april 1887 afgifna utlåtanden i då förevarande frågor om försäljning af kronans utarrenderade egendomar samt förklarat sig fortfarande vidhålla de deri uttalade åsichter om behofvet och lämpligheten deraf, att staten bibehölle sina jordbruks-

fastigheter för utarrendering, enär staten derigenom kunde bereda tillfälle till gagnande verksamhet för dugliga jordbrukare, hvilka icke egde tillräckligt kapital till förvärfvande af egen, för deras verksamhetsförmåga passande jordbruksfastighet, och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig icke kunna förordna bifall till förslaget att, för beredande af medel till inköp af skogsmark, sådana kronans jordbruksfastigheter, för hvilkas bibehållande ej särskilda skäl talade, skulle försäljas, oberoende af deras storlek.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vermlands län hade förklarat sig icke hafva något att erinra mot komiterades förslag att uti ett ökadt afyttrande af utarrenderade kronoegendomar finna ett medel för främjande af landets skogshushållning samt biträdt komiterades mening derom, att jemväl en och annan af de större domänerna borde försäljas efter derom hos Riksdagen i hvarje särskildt fall efter förutgången utredning gjord framställning.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro län hade biträdt komiterades förslag om försäljning af kronoegendomar, som i arrenden lemnade mellan 500 till och med 700 kronor, och detta jemväl från den synpunkten, att det måste anses för staten ekonomiskt fördelaktigt att afhända sig dylika smärre jordbruksegendomar, hvilka, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, vid försäljning i allmänhet betingade köpeskillingar, som väsentligt öfverstege arrendevärdet, men hvilkas förvaltning för staten ofta vållade kostnader, som icke stode i lämpligt förhållande till arrendeafkomsten, hvarjemte genom egendomarnas styckning och försäljning i mindre lotter, der sådant lämpligen kunde ske, staten skulle oftare än hittills kunna bereda mindre bemedlade tillfälle att bilda egna jordbruk, och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande förklarat sig icke hafva något i hufvudsak att erinra mot den föreslagna försäljningen af större egendomar, men ansett sig böra framhålla, att försäljning å auktion af större jordbruksdomäner antagligen icke komme att utfalla lika förmånligt, som försäljningarna af de mindre hitintills i de flesta fall gjort.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vestmanlands län hade ansett statens planmessiga föryttring af sina jordbruksfastigheter, åtminstone när de ej lemnade högre arrende än 700 kronor, samt penningarnes användning till förvärf af skog eller till skogsbörd tjenlig mark vara öfverensstämmande med en synnerligen välgörande finanspolitik samt förordat komiterades förslag i denna del.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län hade ansett goda skäl vara för handen att förordna, det försäljningen af kronans jordbruksfastigheter blefve utsträckt till jemväl sådana, hvilka gifve högre arrende

än 500 kronor men ej öfver 700 kronor, under förutsättning att deras bibehållande i sin helhet eller delvis åt kronan icke påkallades af befintlig skogstillgång eller annan särskild anledning.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gefleborgs län hade meddelat, att förslaget om försäljning af kronoegendomar med arrende från 500 till 700 kronor saknade betydelse för länet, då någon dylik egendom inom länet icke finnes, men hade icke haft något att erinra vid att det finge ankomma på särskild undersökning samt Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut i hvarje särskildt fall, huruvida det befundes förenligt med kronans fördel, att 3 inom länet varande egendomar med arrenden öfver 700 kronor vid nuvarande arrendenas utgång afyttrades.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län hade icke haft något att invända mot förslaget, i hvad det berörde länet, helst som den föreslagna användningen af köpeskillingen syntes vara särdeles lämplig.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län hade anfört, att förhållandena inom länet icke föranledde till någon erinran mot komiterades förslag.

Domänstyrelsen hade för egen del den 31 maj 1901 afgifvit utlåtande i frågan och dervid anfört följande.

Hvad först anginge förslaget om utsträckt försäljning af utarrenderade kronoegendomar, erinrade styrelsen, att styrelsen den 27 maj 1887 afgifvit utlåtande öfver då föreliggande förslag om försäljning af utarrenderade kronoegendomar med arrenden, som öfverstege 200 kronor men icke 500 kronor, för beredande af medel för samma ändamål, som nu vore ifrågasatt, och hade styrelsen då anfört: att vid bedömande af frågan, huruvida en dylik försäljning kunde anses fördelaktig och lämplig, väl å ena sidan ej finge förbises fördelen för staten af en årligen för dessa domäner ingående och i framtiden möjligen stegrad arrendeinkomst liksom icke heller betydelsen af det förhållandet, att ett ej ringa antal samhällsmedlemmar såsom arrendatorer af smärre statsegendomar sattes i tillfälle vinna sin utkomst, men att å andra sidan ej kunde förnekas, att de mindre statsegendomarna kräfde så dryga kostnader för förvaltningen, såsom för arrendeuppskattningar, besigtningar, kronoombuds inställelse vid syner och för skogsskötseln, der skog finnes, med mera, att dessa inkomster i de flesta fall icke stode i ett skäligt förhållande till arrendeafkomsten och alltid måste blifva mer betungande än för de större egendomarna; att redan af detta förhållande, som icke kunde ändras, så länge staten innehade dessa mindre jordbruksfastigheter, fördelen af deras öfvergående i enskildes händer framträdde, hvartill komme, att om än styrelsen sökt genom skärpt kontroll i möjligaste mån minska de missförhållanden vid

skogsskötseln å de mindre jordbruksdomänerna, hvilka förefunnits och ofta framhållits, det likväl icke vore möjligt att förekomma olägenheter, som alltid blefve en följd af skogarnas fördelning å spridda trakter i en mängd skiften af ringa areal och som framträdde i dryga utgifter ej mindre för sjelfva skogsvården än äfven för kontrollen, på samma gång hinder för skogsskötselns rationella bedrifvande mötte i jordbrukets fordringar på bete och husbehofsvirke, bekvämlighet vid detta virkes uttagande, med mera.

Styrelsen hade i berörda utlåtande ytterligare anfört, att landets jordbruk efter all sannolikhet äfven i framtiden liksom förut skulle blifva föremål för den enskilda företagsamheten, oberoende af huruvida staten egde större eller mindre del af den odlade jorden, och då i öfrigt en omflyttning af statens vid åkerbruket fästade kapital till skogsbruket icke innebure någon indragning af kapital till skada för landtmannanäringen, tagen i allmän bemärkelse, och den med få afbrott år från år inträdda stegring af inkomsten af statsskogarne jemte det allmänt erkända förhållandet, att värdet å isynnerhet de gröfre virkesslagen ökades i högre grad än andra produkter, gifve vid handen, att staten borde af sin skogsegendom få en säker, ständigt växande inkomst, hade styrelsen uttalat den öfvertygelsen, att försäljning af de mindre jordbruksegendomarna, under förutsättning att köpeskillingarna användes till inköp af skogsegendomar, vore både fördelaktig och lämplig.

Sedermera hade styrelsen genom chefens för finansdepartementet skrifvelse den 23 januari 1894 erhållit anmodan att inkomma med utlåtande, huruvida icke den då pågående föryttringen af kronoegendomar med arrenden, som icke öfverstege 500 kronor, lämpligen borde utsträckas derhän, att den komme att omfatta äfven sådana, hvilka i arrende lemnade mer än 500 men icke utöfver 700 kronor; och hade styrelsen i sitt med anledning häraf den 6 mars 1894 afgifna utlåtande uttalat såsom sin åsigt, att de i förenämnda utlåtande af den 27 maj 1887 anförda skäl för försäljning af de mindre kronoegendomar, hvarom då varit fråga, egde sin tillämplighet äfven på egendomar, som i arrende lemnade mer än 500 men icke utöfver 700 kronor, hvarför styrelsen hade förklarar sig ur principiell synpunkt icke hafva något att erinra mot dessa sistnämndas försäljning, men hade styrelsen ansett sig, hufvudsakligen på den grund, att af de kronoegendomar, som jemlikt förut meddelade bestämmelser skulle försälas, ett ganska stort antal, uppgående till 1,042 stycken, då ännu återstått att afyttra i följd deraf att dittills försäljningsåtgärder i enlighet med kongl. brefven den 18 maj 1888 och den 29 maj 1891 endast i ringa mån hunnit verkställas, och vid sådant förhållande en ytterligare utsträckt realisation af kronans jordbruksdomäner kunde komma att menligt inverka på

försäljningsprisen, då icke böra tillstyrka afyttring af kronans domäner i större omfattning än som redan blifvit bestämd.

Efter erinran om dessa förhållanden hade styrelsen i sitt nu ifrågasvarande utlåtande uttalat, att styrelsen fortfarande vidhölle den åsigt, som styrelsen sålunda redan förut uttalat i afseende å försäljning vid lämplig tidpunkt af egendomar med arrenden, som icke öfverstege 700 kronor, och att enär, efter det styrelsens utlåtande år 1894 afgifvits, en tid af mer än sju år förflutit, derunder icke mindre än 489 egendomar afyttrats, samt under senaste åren företagna försäljningar af kronoegendomar i allmänhet lemnat ett tillfredsställande resultat, styrelsen nu icke hade någon ting att erinra mot komiterades förslag om försäljning af egendomar, hvilkas arrenden icke öfverstege 700 kronor.

I sammanhang härmed hade styrelsen förordat, att bestämmelsen i det uti komitébetänkandet åberopade kongl. brefvet till domänstyrelsen den 29 maj 1885, angående försäljning af en del smärre kronolägenheter, måtte erhålla en efter nämnda förslag lämpad utsträckning. I detta kongl. bref hade Kongl. Maj:t meddelat, att Riksdagen medgifvit, att, då fråga uppstode om försäljning af kronolägenhet, hvilken ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen vore eller vid arrendeuppskattning funnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma ej kunde påräknas högre årligt arrende än 200 kronor, det finge ankomma på Kongl. Maj:t att bestämma om lägenhetens försäljning under de i kongl. brefvet den 29 maj 1874 stadgade vilkor. De egendomar, hvarpå detta kongl. bref hade tillämpning, utgjordes hufvudsakligast numera af de åt justitie- och landsstaten anslagna boställen, som af en eller annan anledning till statsverket indroges; och som flere bland dessa, synnerligast de af kronolänsmännen afträdda boställena, visat sig vara af den beskaffenhet, att statsverket ej genom deras utarrendering beredts någon förmån, då de såväl till hus som jord varit i dåligt skick, hade styrelsen ansett sig böra hemställa, att, om med anledning af komiterades förslag proposition aflätes till Riksdagen om försäljning af utarrenderade kronoegendomar med arrenden, som öfverstege 500 men icke 700 kronor, denna proposition jemväl måtte omfatta sådana kronoegendomar, hvilka ej varit för statsverkets räkning utarrenderade, men som uppenbarligen vore eller vid arrendeuppskattning funnes vara af sådan beskaffenhet, att för desamma icke kunde påräknas högre arrende än 700 kronor, allt detta under förutsättning, att desamma icke befundes vara för något statsverkets eller skogsväsendets behof erforderliga.

Hvad anginge förslaget om försäljning af kronoegendomar, som i arrende lemnade utöfver 700 kronor, kunde domänstyrelsen icke underlåta

att, i likhet med hvad en del af länsstyrelserna antydt, framhålla önskvärdheten deraf, att komiterade på ett utförligare sätt motiverat detta sitt förslag och särskildt anfört de skäl, som komiterade ansett böra läggas till grund för bedömande, huruvida dylik egendom borde bibehållas i kronans ego eller försäljas. Det enda skäl, som komiterade anfört för en sådan försäljning, vore att kostsamma nybyggnader förestode. Härvid vore emellertid att märka, att det låge i arrendatorns eget intresse att hafva tillräckliga och ändamålsenliga byggnader å den af honom arrenderade egendomen, och att vid hvarje utarrendering genom arrendekontraktet bestämdes ett visst belopp, som arrendatorn vore skyldig att genom om- eller nybyggnad redovisa; och kunde arrendatorn dessutom för byggnad, hvar till detta belopp ej lemnade tillgång, erhålla understöd genom afdrag å arrendet. Såsom exempel på, i hvilken utsträckning nybyggnad under senare tiden skett å kronans domäner, ville styrelsen meddela, att under styrelsens embetsverksamhet till slutet af år 1900 å för statsverkets räkning utarrenderade kronoegendomar hade uppförts nybyggnader till den omfattning, att arrendatorerna i form af dels afskrifning å den kontraktsenliga nybyggnadsskyldigheten, dels afkortning å förfallande arrendeavgifter, därför erhållit godtgörelse med nära 3,500,000 kronor. Då genom besigtningar af vederbörande domänintendent vakades deröfver, att byggnaderna å utarrenderad kronoegendom icke finge förfalla utan behörigen underhölles eller vid förefallande behof, der så ske kunde, ersattes med nya, kunde det ej ej förutsättas, att vid arrendetidens slut ett större antal hus eller alla husen å en dylik egendom skulle vara i behof af nybyggnad.

I fråga om tillvägagångendet vid dessa försäljningar hade komiterade ansett sig ej böra ifrågasätta, att Kongl. Maj:t skulle erhålla generelt bemyndigande att försälja egendomarna, utan funnit lämpligare att efter hand, i den mån gällande arrendekontrakt löpte till ända, framställningar gjordes till Riksdagen om försäljning af särskildt angifna kronoegendomar under förutsättning att antagliga köpeskillningar kunde erhållas. För såvidt härmed afsåges, hvilket dock icke af ordalagen med full tydlighet framginge, att, innan utarrendering af egendom med arrende öfver 700 kronor skedde, styrelsen skulle till Kongl. Maj:t ingå med utlåtande, huruvida egendomen borde fortfarande utarrenderas eller försäljas, tillåte sig styrelsen fästa uppmärksamheten på det mångskrifveri, som häraf skulle förmedlas, då antalet egendommar med arrenden öfver 700 kronor enligt komiterades förslag bilagda tabeller uppginge till 1,100. Styrelsen hade hittills icke underlåtit att, när anledning dertill förekommit, till Kongl. Maj:t vid olika tillfällen ingå med framställningar om försäljning af egendommar, hvilka enligt då gällande stadganden icke bort afyttras.

Såsom af länsstyrelsernas yttranden i frågan inhemtades, hade flera af dessa anfört beaktansvärda skäl mot försäljning af utarrenderade kronoegendomar med arrenden öfver 700 kronor, och då det finge anses såsom ett domänstyrelsens åliggande att jemväl för framtiden hos Kongl. Maj:t göra anmälan, om skäl syntes förekomma att afyttra någon af dessa egendomar, hade styrelsen funnit sig icke heller kunna biträda komiterades förslag om generelt stadgande för försäljning af ifrågavarande egendomar.

Häriifrån ansåge domänstyrelsen dock att undantag borde göras för dylika egendomar i de norrländska länen, för såvidt de ej befunnes vara för något allmänt behof erforderliga. I utlåtande den 30 januari 1885 hade styrelsen föreslagit dessa egendomar försäljning och såsom skäl därför anfört deras spridda läge och derigenom uppkommande dyra förvaltningskostnader. Vid dessa egendomar förnyade utarrenderingar hade ock uppstått svårigheter af flerahanda slag; och ansåge styrelsen sig hafva så mycket mera skäl vidhålla sin förra mening om egendomarnes försäljning, som enligt de tabeller, som funnes bilagda komiterades förslag, arrendeinkomsten af dessa egendomar betydligt understege procenttalet af deras taxeringsvärden i jemförelse med egendomar i andra delar af riket.

Hvad beträffade komiterades hemställan, att åt domänstyrelsen måtte uppdragas att, sedan hushållningsplaner blifvit fastställda för inköpta skogs-egendomar, till Kongl. Maj:t göra framställning om försäljning af till dessa egendomar hörande inegojord, hade styrelsen, med öfverlemnande af öfver denna hemställan infordrade yttranden från öfverjägmästarne i de distrikt, hvarest inköpta skogs-egendomar med inegojord funnes, för egen del anfört, att styrelsen emot den i denna hemställan uttalade princip, att för skogsbörd olämplig mark skulle försäljas, icke hade något att erinra, men ansåge sig styrelsen mot komiterades hemställan, sådan den vore affattad, böra anmärka, att föreskriften om att styrelsen skulle först sedan hushållningsplan blifvit fastställd göra framställning om försäljning af inegojorden dels vore obehöflig, af skäl att man derförutan utan svårighet kunde bedöma, hvilken inegojord, som icke erfordrades för kronoparken, dels, hvad beträffade de större kronoparkerna, allt för länge skulle fördröja inegojordens försäljning, då indelning af större skogar droge en rund tid samt det i vissa fall kunde vara till fördel att låta anstå med skogsindelningen åtskilliga år, nemligen hvad beträffade sådana skogar, som genom en planlös öfverdrifven afverkning blifvit illa medfarna, till dess bestånden genom rensningshuggning hunnit något regleras, och, hvad anginge mindre skogar, tills dessa genom inköp af intill liggande skogar eller genom samman- slående med skog till närbelägna utarrenderade kronoegendomar kunnat förstoras. Enligt styrelsens uppfattning borde komiterades hemställan jem-

väl hafva afsett försäljning af inom inegoområdet befintliga beteshagar, som det ej vore till fördel att bibehålla, äfvensom, då inegoområde, som skulle försäljas, hade oregelbundna gränser, intilliggande delar af skogs- och betesmark för vinnande af räta skiljelinier. Med stöd af hvad sålunda anförts hade styrelsen hemställt, att i den proposition till Riksdagen, som möjligen komme, att i denna del af ärendet aflåtas, måtte föreslås, att åt domänstyrelsen finge uppdragas att till Kongl. Maj:t göra framställning om försäljning af till inköpta skogsegendomar hörande områden, hvilka utan olägenhet för skogsskötseln kunde afyttras.

I sammanhang härmed hade styrelsen ansett sig jemväl böra erinra om behovet af tydliga föreskrifter, under hvilka vilkor försäljningen af dessa områden borde ega rum. I kongl. brefvet till kammarkollegium den 29 maj 1874, angående försäljning af åtskilliga mindre kronolägenheter, vore nemligen förordnadt, att köpare, som sådant åstundade, skulle ega att, efter derom vid auktionen gjord anmälan, inbetala köpeskillingen under loppet af 6 år med en sjettedel årligen, såvida han för fullgörandet deraf vid auktionstillfället stälde säkerhet, då deremot i kongl. brefvet till domänstyrelsen den 25 september 1896 angående bestämmelser att tjena till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner vore föreskrifvet, att köpare af lägenhet, som enligt de i kongl. brefvet intagna bestämmelserna försålles, skulle, derest han sådant åstundade, ega inbetala köpeskillingen under loppet af 10 år med en tiondedel årligen, såvida han stälde godkänd säkerhet, der lägenheten vore bebyggd, för köpeskillingens inbetalning på nämnda sätt, och der lägenheten vore obebyggd, för fullgörande af de afbetalningar, som erfordrades för halfva köpeskillingens erläggande, samt med det ytterligare vilkor i fråga om obebyggd lägenhet, att, om lägenheten ej före utgången af det femte året blifvit med bostad och, der så erfordrades, med för lägenhetens skötsel i öfrigt nödiga byggnader försedd, ogulden köpeskillning då skulle anses till betalning genast förfallen.

Då nu vid en sådan försäljning af mark från kronoparkerna, som föreslagits, marken till en del komme att bestå af mindre områden, jemförliga med afsöndringar, och till köpare af sådana områden icke i allmänhet kunde påräknas andra än mindre bemedlade, ansåge styrelsen, att de i sistnämnda kongl. bref intagna vilkor borde blifva gällande vid dylika försäljningar, liksom att de i samma kongl. bref intagna stadganden i öfrigt borde vid försäljningarna lända till efterrättelse. Emellertid kunde jemväl större områden komma i fråga till försäljning; och borde i afseende å dessa de i kongl. brefvet den 29 maj 1874 stadgade grunder iakttagas. Med anledning af hvad sålunda anförts hade styrelsen hemställt, att i den

proposition, som i fråga om dessa försäljningar kunde till Riksdagen komma att aflåtas, Kongl. Maj:t måtte föreslå att, när fråga förekomme om försäljning af mark från kronopark, det finge på Kongl. Maj:t ankomma att för hvarje fall bestämma, om det ena eller andra af nyssnämnda kongl. bref skulle i afseende å sättet och villkoren för försäljningen tillämpas.

Genom särskilda remisser hade härefter landtbruksstyrelsen anbefalts att afgifva utlåtande i detta ärende samt att dessförinnan lenna hushållningssällskapens under november månad 1901 sammanträdande ombud tillfälle att yttra sig i detsamma.

I sitt den 9 november 1901 dagtecknade yttrande hade hushållningssällskapens ombud anfört hufvudsakligen följande.

Beträffande det ändamål, för hvilket de nu ifrågasatta åtgärderna skulle vidtagas, eller fortsatta inköp för statens räkning af skogsmark, funne ombuden detta ändamål vara ytterst viktigt och ville därför uttala den mening, att sådana inköp syntes böra fortfarande ega rum i så stor utsträckning, som vore förenlig med en försigtig statshushållning.

I afseende å de kronans utarrenderade jordbruksfastigheter, hvilkas försäljning nu ifrågasatts, syntes åtskilnad böra göras mellan dem, hvilka i årligt arrende lemnade 500—700 kronor, samt dem, för hvilka arrendet stege till högre belopp. Mot försäljande af egendomar af förstnämnda slag, hvilka, om ock gränsen, 700 kronor, vore endast godtycklig, ju endast i ganska obetydlig mån vore större än de egendomar, hvilkas afyttande redan nu vore medgifvet, hade de i ärendet hörda myndigheterna i allmänhet haft blott föga att invända. Betänkligheter hade visserligen yppats att nu på en gång besluta försäljning af ett så stort antal jordbruksfastigheter, som nu vore i fråga, hvilkas taxeringsvärde uppginge till inemot 8 millioner kronor, och det på grund af det i framtiden möjligen inträdande behofvet för kronan att för ett eller annat ändamål hafva tillgång till dessa fastigheter. Ombuden hade likväl icke ansett dessa betänkligheter afgörande, dervid ombuden emellertid dels ansett att de i Norrland och Dalarne befintliga kronoegendomar af detta slag borde undantagas, dels ock velat framhålla önskvärdheten af att, till förekommande af menlig inverkan å försäljningsvärdet af jordegendom, såväl kronans som enskildes, dessa kronans försäljningar icke måtte inom samma ort ega rum till allt för stort antal ungefär samtidigt, äfvensom att bemyndigandet icke måtte innebära, att dylika fastigheter nödvändigt skulle försäljas, så snart detta befunnes kunna ske till pris, som syntes antagligt. Fasthellre borde, enligt ombudens mening, så noggrant förhållandena medgäfvit, i hvarje särskildt fall tillses, huruvida icke den då ifrågavarande fastigheten lämpligen borde i sin helhet eller delvis i kronans ego bibe-

hållas, vare sig på grund af till densamma hörande skogsmark eller vattenrätt eller annan dylik förmån, eller ock för att tjena något särskildt statsändamål eller till äfventyrs för att vara att tillgå vid blifvande åtgärder för underlättande åt mindre bemedlade att skaffa sig egna hem eller för befrämjande af andra dylika i socialt hänseende viktiga ändamål, hvilka staten under kommande tider kunde få sig förelagdt att tillgodose. Enligt hvad de vid skogskomiténs betänkande fogade tabeller utvisade, funnes kronoegendomar, som i arrende gåfve 500—700 kronor, till ett antal af 505 med ett sammanlagdt taxeringsvärde af 7,811,200 kronor, deraf i Dalarne och Norrland 5 egendomar med ett taxeringsvärde af tillhopa 93,700 kronor. Om ock ej mer än en del af de i södra och mellersta Sverige belägna egendomar af detta slag ansåges böra föryttras, borde dock det för dem inflytande och till inköp af skogsmark disponibla försäljningsbeloppet blifva mycket betydande, helst säkerligen ofta försäljningspriset komme att icke obetydligt öfverstiga taxeringsvärdet.

Hvad beträffade de i Norrland och Dalarne belägna kronoegendomarne af nu ifrågavarande slag, syntes, ehuruval deras antal vore helt ringa, det kunna ifrågasättas, huruvida det under närvarande tid, då en stark klagan förspordes öfver åtskilliga i dessa landsdelar rådande missförhållanden och Kongl. Maj:t på Riksdagens begäran behagat tillsätta en komité för att taga under öfvervägande, hvilka åtgärder borde vidtagas för bevarande derstädes af ett sjelfegande bondestånd, kunde vara lämpligt att kronan, innan denna komiténs utredning och förslag afgifvits, afhände sig en egendom, som kunde tänkas egnad att, om ock i ringare mån, bidraga till en lycklig lösning af sistberörda viktiga fråga. Då derjemte någon afsevärd olägenhet icke syntes vara att befara af uppskof härutinnan, ansåge ombuden därför, att försäljning af utarrenderade kronoegendomar i Norrland och Dalarne tillvidare icke borde ske i vidsträcktare omfattning, än Riksdagen redan medgifvit.

Vidare ville ombuden, med anledning af domänstyrelsens i ämnet gjorda hemställan, uttala, att den generella försäljningsrätt, som angående nyssberörda fastigheter således syntes böra lemnas Kongl. Maj:t, lämpligen borde omfatta jemväl de söder om Norrland och Dalarne belägna kronoegendomar, som icke varit för statsverkets räkning utarrenderade, men som uppenbarligen vore eller funnes vara af sådan beskaffenhet, att för desamma icke kunde påräknas högre arrende än 700 kronor, dock under de förutsättningar, som af ombuden blifvit uttalade i fråga om försäljning af öfriga fastigheter.

Hvad derefter vidkomme kronans jordbruksfastigheter med högre arrende än 700 kronor, hade komitén i sin motivering förklaradt sig anse det

lämpligast, att efter hand, i den mån gällande arrendekontrakt löpte till ända, framställningar gjordes till Riksdagen om försäljning af särskildt angifna kronoegendomar af sådant slag. Detta förslag hade från myndigheternas sida rönt starkare gensagor än det förra. I likhet med domänstyrelsen ansåge ombuden något sådant allmänt stadgande icke heller vara önskligt. Jordbruksfastigheter af ifrågavarande storlek syntes böra, åminstone tillsvidare, i kronans ego bibehållas. Derest i något särskildt fall försäljning af dylik egendom kunde befinnas önskvärd, hölle ombuden före, att domänstyrelsen icke skulle underlåta att, liksom hittills understundom, enligt hvad nämnda styrelse i sitt utlåtande meddelat, skett, derom göra framställning till Kongl. Maj:t.

I öfverensstämmelse med hvad ombuden förut yttrat, kunde ombuden deremot icke biträda domänstyrelsens såsom undantag från sistnämnda regel framställda förslag, att i Norrland äfven större kronoegendomar skulle försäljas, för så vidt de ej befunnes vara för något allmänt behof erforderliga.

I afseende på försäljande af den till inköpta skogsegendomar hörande inegojord instämde ombuden fullständigt i det af komitén afgifna förslag med de jemkningar i detsamma, som domänstyrelsen i sitt utlåtande förordat.

Mot hvad domänstyrelsen hemställt i afseende å föreskrifter rörande sättet och villkoren för försäljning af sistnämnda inegoområden m. m. hade ombuden intet att erinra.

Landbruksstyrelsen hade i utlåtande den 5 sistlidne februari framhållit, att styrelsen ansåge ändamålet med de af komiterade ifrågasatta försäljningar af jordbruksfastigheter, eller fortsatta inköp för statens räkning af skogsmark, synnerligen behjertansvärdt och att åtgärder för vinnande af detsamma borde från statens sida vidtagas.

Bland de i sådant afseende föreslagna åtgärder syntes den största uppmärksamheten böra fästas vid utvägen att utsträcka försäljningen af kronoegendomar till sådana, som gäfvade högre arrendeinkomst än 500 kronor men ej mera än 700 kronor. Det skäl, som mot denna åtgärd anförts, eller att densamma skulle väsentligen minska tillfällena för skickliga och dugliga jordbrukare att erhålla förmånliga arrenden på lång tid, ansåge landbruksstyrelsen icke böra tillmätas någon större betydelse, enär dels antalet af de jordbruksfastigheter, som, om förslaget genomfördes, kunde komma i fråga att försäljas, eller omkring 500, icke kunde anses utöfva något betydande inflytande i förevarande afseende, helst försäljningarna antagligen komme att ske efter hand, i den mån gällande arrendekontrakt komme att förfalla, dels erfarenheten visat, att arrendatorer af mindre

kronoegendomar i allmänhet icke framför andra jordbrukare utvecklat en sådan duglighet och skicklighet i landtbruksafseende, att med hänsyn härtill förslaget antagande skulle blifva till skada för landtbruksnäringen, dels ock de personer, som komme att inköpa ifrågavarande jordbruksfastigheter, sannolikt till icke ringa del skulle komma att utgöras af förutvarande arrendatorer.

Af dessa och på de af domänstyrelsen anförda skäl ansåge sig landtbruksstyrelsen kunna ansluta sig till komiterades förevarande förslag, på sätt det blifvit af domänstyrelsen modifieradt.

I enlighet med hvad hushållningssällskapens ombud anført, ansåge dock landtbruksstyrelsen att, hvad beträffade de i Norrland och Dalarne belägna kronoegendomar af nu ifrågavarande slag, några dylika för närvarande och tillsvidare icke borde försäljas, enär frågan om åtgärder för bevarande af ett sjelfegande bondestånd i dessa trakter vore under utredning af en komité samt det icke kunde vara lämpligt att, förrän sagda fråga blifvit fullständigt utredd, inom dessa landsdelar åtgärder vidtoges i antydt syfte.

Vidkommande försäljningen af större kronoegendomar än dem, som lemnade till och med 700 kronors årligt arrende, äfvensom frågan om försäljning af inegojord till af staten inköpta skogsegendomar instämde landtbruksstyrelsen till alla delar med hvad domänstyrelsen i dessa afseenden andragit.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hade landtbruksstyrelsen hemställt att, för den händelse Kongl. Maj:t skulle finna åtgärder behöfva vidtagas för fortsatt inköp af skogsmark, på sätt förbemälde komiterade ansett, samt medel dertill funnes böra delvis uppbringas genom försäljning af kronoegendomar, Kongl. Maj:t måtte vidtaga de af komiterade i sådant afseende föreslagna åtgärder, dock med iakttagande af de utaf landtbruksstyrelsen i det föregående förordade afvikelser från komiténs förslag.

Vid ärendets föredragning har departementschefen till en början med några siffror från de senaste åren fullständigt de uti komiténs betänkande lemnade uppgifter angående köpeskillingar för försålda kronoegendomar och för inköpta skogsfastigheter. Försäljningssumman för nämnda kronoegendomar hade vid slutet af år 1898 uppgått till sammanlagdt 10,480,281 kronor 77 öre. Derefter hade dylika egendomar försålts under år 1899 för 722,503 kronor 89 öre, under år 1900 för 515,825 kronor 28 öre och under år 1901 för 273,452 kronor 18 öre, eller under dessa tre år tillhoppa för 1,511,781 kronor 35 öre, hvilken summa, sammanlagd med försäljningssumman vid 1898 års slut, gäfvade ett försäljningsbelopp af tillhoppa 11,992,063 kronor 12 öre.

Inköp af mark för bildande af kronoparker hade af Kongl. Maj:t beslutits under år 1899 för 3,773,197 kronor 88 öre, under år 1900 för 1,912,499 kronor 40 öre och under år 1901 för 1,150,311 kronor 10 öre, eller under dessa tre år tillhopa för 6,836,008 kronor 38 öre. Lades härtill inköpssumman vid 1898 års utgång, 8,201,044 kronor 23 öre, visade sig, att för kronoparkers bildande af Kongl. Maj:t beslutits inköp af mark för ett sammanlagdt belopp af 15,037,052 kronor 61 öre. I denna summa inginge visserligen köpeskillingarna för några af Kongl. Maj:t beslutade inköp, hvilka sedermera till följd af inträffade hinder från säljarnes sida icke kommit till stånd, men dessa inköpssummor vore alla endast af mindre betydighet. Att inköp af mark under de tre senaste åren kunnat ega rum i så stor utsträckning, som ofvan anförda siffror utvisade, berodde derpå, att Riksdagen dels medgifvit att af 1899 års skogsmedel finge till inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark användas ett belopp af 1,500,000 kronor, dels ock för hvarterdera af åren 1900 och 1901 å extra stat anvisat för enahanda ändamål ett anslag af 1,500,000 kronor.

I likhet med såväl 1896 års skogskomité som de öfver komiténs förslag i förevarande ämne hörda myndigheter funne departementschefen synnerligen önskvärdt, att staten fortvarande sökte förvärfva skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark. Helst skulle departementschefen, öfvertygad som han vore om statsskogarnes stora framtida betydelse för landet, hafva sett att inköpen af skogsmark för statens räkning kunnat, åtminstone en tid framåt, fortgå i samma skala som under de senast gångna åren, så att ej alltför lång tid behöft förflyta innan man inom landet i dess helhet kunde uppnått mera tillfredsställande proportioner mellan statsskogar och enskilda skogar än de inom flertalet i mellersta och södra delarne af riket förut rådande, af komitén i dess betänkande närmare angifna; och hade det därför äfven varit ytterst motvilligt, som departementschefen, med hänsyn till de stora kraf, som för andra ändamål för närvarande ställes på statskassan, sett sig nödsakad afstå från tanken på utverkande af särskilda anslag för innevarande och nästkommande år för skogsinköp. Ännu svårare skulle detta emellertid förefallit, om han icke haft den åsigt, att genom fortgående försäljningar af kronan tillhöriga jordbruksfastigheter ytterligare medel skulle kunna för sådana inköp lämpligen beredas.

Ur finanspolitisk synpunkt hade det emellertid synts departementschefen särdeles klokt att staten, i den mån omständigheterna dertill föranledde, afyttrade jordbruksfastigheter och i stället förvärfvade skogsmark, och de skäl, hvilka mot sådana försäljningar af en del länsstyrelser blifvit anförda, hade icke förmått rubba denna hans uppfattning. Visserligen ansåge han — lika med domänstyrelsen — att några allmänna bestäm-

meler för försäljning af utarrenderade kronoegendomar med arrenden öfver 700 kronor icke lämpligen borde meddelas, då det icke syntes önskvärdt, att sådana jemförelsevis ringa förvaltningskostnader föranledande och i allmänhet med goda åbyggnader försedda egendomar i någon större utsträckning kronan fränhändes samt det ju alltid stode domänstyrelsen fritt att, såsom redan hittills i ett flertal fall skett, i händelse sådan egendom af en eller annan särskild anledning funnes lämpligen böra afyttras, derom göra framställning hos Kongl. Maj:t, men deremot funne departementschefen sig obetingadt böra förorda, att den Kongl. Maj:t nu medgifna rätt att besluta om försäljning af utarrenderade kronoegendomar utsträcktes att omfatta jemväl sådana med arrende öfverstigande 500 kronor men icke 700 kronor.

De viktigaste bland de skäl, som häremot blifvit anförda, hade varit, att dessa egendoms bibehållande i kronans ego skulle vara för jordbruksnäringen i landet och dess idkare af betydelse såsom beredande tillgång för kapitalfattiga personer till arrenden på lämpliga villkor, samt att svårigheter antagligen skulle yppas för staten att vid afyttrande af ett så stort antal egendomar, hvarom här skulle blifva fråga, uppnå gynsamma försäljningsresultat.

Hvarken det ena eller andra af dessa skäl ansåge departementschefen sig kunna tillerkänna giltighet.

Hvad först jordbruksnäringen anginge, vore det uppenbarligen till fördel för denna näring att så stort antal som möjligt af dess idkare vore sjelfegande. Erfarenheten från föregående försäljningar hade ådagalagt, att genom desamma tillfälle beredts en mängd kronoarrendatorer att förvärfva de af dem arrenderade fastigheterna och då, enligt hvad departementschefen inhemtat, någon svårighet för kronan att utfå köpeskillingarna icke visat sig, syntes detta häntyda på att dessa försäljningar varit såväl till gagn för jordbruksnäringen som till fördel för köparne. Någon grundad anledning till antagande att förhållandena genom en sådan utsträckning af försäljningarna, som departementschefen nyss förordat, skulle blifva annorlunda, hade icke heller blifvit påvisad.

Huru en ytterligare realisation af kronoegendomar kunde komma att ställa sig för kronan vore naturligtvis omöjligt att bestämdt förutsäga. Äfven härutinnan syntes emellertid, såsom af hvad komitén i detta afseende uppgifvit jemväl framginge, erfarenheten från föregående försäljningar egnade att ingifva goda förhoppningar. Hela antalet kronoegendomar, lemnande mellan 500 och 700 kronor i årligt arrende, uppginge till omkring 500. Af dessa komme emellertid en stor del att af en eller annan anledning böra i kronans ego bibehållas och de återstående skulle försäljas först i den mån de blefve arrendelediga, hvarigenom försäljningstiden komme

att omfatta minst 20 år. Äfven antaget att samtliga dessa 500 egendomar äfvensom alla ännu osålda kronoegendomar med arrenden icke öfverstigande 500 kronor, uppgående till ett antal likaledes af omkring 500, blefve under de närmaste 20 åren försålda, skulle inom landet i dess helhet i medeltal för år endast omkring 50 försäljningar kunna ifrågakomma.

För jemförelses skull ville departementschefen här erinra, att under tioårsperioden 1892—1901 af Kongl. Maj:t antagits köpeanbud å tillhoppa 683 till försäljning utbjudna utarrenderade kronoegendomar, hvilka med ett taxeringsvärde af tillsammans 5,090,808 kronor betingat i köpeskilling 7,973,927 kronor 84 öre. Att det i afseende å vissa enskilda egendomar och till och med beträffande en eller annan trakt af landet kunnat uppstå svårigheter att erhålla antagliga anbud vore ju helt naturligt, men måste i betraktande af det gynsamma resultatet i dess helhet anses alldeles betydelselöst.

Då härtill komme, att fortfarande, såsom hittills, naturligen icke någon försäljning skulle komma till stånd utan att köpeanbudet blifvit af Kongl. Maj:t pröfvadt och godkänt, kunde någon anledning att befara en för kronan ofördelaktig realisation af ifrågavarande fastigheter icke anses förefinnas.

Att, på sätt hushållningsällskapens ombud och landtbruksstyrelsen ifrågasatt, undantaga de i Norrland och Dalarne belägna kronoegendomar syntes departementschefen icke allenast med afseende å dessa egendomens obetydliga antal skäligen betydelselöst utan dertill jemväl obehöfligt. Redan förut hade i fall, då inom dessa landsdelar belägen, till försäljning afsedd egendom varit försedd med skogsmark till större omfattning, än husbehovet funnits kräfva, den nämnda behof öfverskjutande skogsmarksarealen pläгат i kronans ego bibehållas och afyttringen omfattat endast inegor jemte nödig utmark. Ett liknande tillvägagående, hvilket jemväl för framtiden komme att noggsamt iakttagas, finge väl anses främja och icke motarbete bevarandet inom dessa delar af landet af en sjelfegande jordbrukareklass.

Emot förslaget att jemväl sådana förut icke utarrenderade kronoegendomar, som ansåges icke kunna lemna högre årligt arrende än 700 kronor, måtte kunna försäljas, hade departementschefen icke något att erinra utan biträdde han härutinnan domänstyrelsens förslag. Äfven i fråga om försäljningar af mark, tillhörande inköpta skogsegendomar, funne han sig böra instämna uti hvad domänstyrelsen anfört samt ansåge förty, att åt domänstyrelsen borde uppdragas att, oberoende af såväl skogshushållningsplanernas upprättande som markens beskaffenhet, hos Kongl. Maj:t göra

framställning om försäljning af till inköpta skogsegendomar hörande områden, hvilka utan olägenhet för skogsöktseln kunde afyttras.

I fråga om sättet och villkoren för försäljningarna hade departementschefen emot hvad domänstyrelsen föreslagit beträffande de områden, som skulle komma att afyttras från inköpta skogsegendomar, icke någonting att erinra. Beträffande öfriga till försäljning föreslagna fastigheter borde, såsom äfven domänstyrelsen, som härutinnan icke särskildt yttrat sig, afsett, vid försäljningarna enahanda grunder följas, som i afseende å fastigheter af samma slag nu tillämpades och fastigheterna sålunda böra afyttras i enlighet med bestämmelserna i kongl. brefvet den 29 maj 1874 utom hvad anginge sådan del af utarrenderad kronoegendom, som funnes böra efter styckning eller afsöndring försäljas enligt bestämmelserna i kongl. brefvet den 25 september 1896.

Slutligen ansåge departementschefen Kongl. Maj:t böra af Riksdagen äska bemyndigande, att till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark använda inflytande köpeskillingsliqvider för de fastigheter af nu ifrågavarande slag, rörande hvilkas försäljning beslut komme att under en viss tidrymd fattas; och tillstyrkte han, att denna tid bestämdes till utgången af år 1903, intill hvilken tid det Kongl. Maj:t vid 1900 års riksdag gifna enahanda bemyndigande beträffande hittills försäljningsbara fastigheter vore gällande.

I likhet med alla dem, som, på sätt i statsrådsprotokollet omförmäles, i detta ärende yttrat sig, anser utskottet önskvärdt, att medel beredes för fortsatt inköp för statens räkning af skogsmark; och finner utskottet välbetänkt, att för sådant ändamål en utsträckt försäljning af mindre kronoegendomar må ega rum. Men att gifva denna försäljning en sådan omfattning, som Kongl. Maj:ts föreliggande förslag innebär, synes utskottet icke tillrådligt. Redan den omständighet, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande i flera län, och, bland dem, län, inom hvilka ett jemförelsevis synnerligen stort antal af ifrågavarande lägenheter äro belägna, afstyrkt den ifrågasatta utsträckta försäljningen, torde mana till varsamhet.

Enligt de vid skogskomiténs den 9 september 1899 afgifna betänkande fogade tabeller utgjorde antalet egendomar, om hvilkas försäljning beslut redan fattats, men hvilka ännu icke vore försålda, 612 med ett taxeringsvärde af 5,579,260 kronor. I statsrådsprotokollet meddelas, att sedermera afyttrats sådana lägenheter för tillhoppa 1,511,781 kronor 35 öre; och då, efter hvad erfarenheten gifvit vid handen, försäljningspriset för dessa egendomar med omkring 50 procent öfverstiger taxeringsvärdet, kan antagas, att ännu förefinnas egendomar med taxeringsvärde af omkring fyra och en half million

kronor, hvilkas försäljning skall på grund af Riksdagens redan fattade beslut ega rum under den närmaste tiden. Vid bifall till Kongl. Maj:ts ifrågasvarande förslag, eller försäljning af egendomar med arrenden från 500 till 700 kronor, skulle enligt nämnda tabeller ytterligare 505 egendomar med taxeringsvärde af 7,811,200 kronor komma att falla inom kategorien af egendomar, som skola afyttras. Af hvad departementschefen till statsrådsprotokollet meddelat, har utskottet icke funnit sig öfvertygad om lämpligheten af så omfattande försäljning. Utskottet anser därför, att den nu ifrågasatta försäljningen bör för närvarande inskränkas till de egendomar, hvilka i arrende lemna mer än 500 kronor, men icke utöfver 600 kronor. Dessa egendomars antal utgör enligt samma tabeller 266 med ett taxeringsvärde af 3,797,800 kronor.

Härvid är att märka, att ett ytterligare antal kronoegendomar och lägenheter blifva till salu utbudna, derest Riksdagen, på sätt utskottet är sinnadt att tillstyrka, medgifver försäljning af kronoegendomar, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderade, men som uppenbarligen äro eller vid arrendeuppskattning finnas vara af sådan beskaffenhet, att för dem icke kan påräknas högre arrende än 600 kronor, äfvensom af vissa å inköpta skogsegendomar befintliga områden, hvilka icke anses böra för kronan bibehållas.

I afseende å försäljning af de nu af utskottet omförmälde egendomarne har utskottet velat framhålla vigten deraf, att innan beslut fattas om dessa egendomars afyttring bör, då förhållandena sådant påkalla, tillses, huruvida de icke på grund af befintlig skogstillgång eller rätt till vattenkraft må böra i kronans ego bibehållas.

Hvad beträffar till inköpt skogsegendom hörande område, hvars försäljning nu ifrågasättes, föreställer sig utskottet, att i afseende å hvar och en sådan sjelfständig bruks- eller hemmansdels försäljning bör gälla hvad som angående den öfriga egendomsförsäljningen nu föreslås, eller att dess arrendevärde ej bör öfverstiga 600 kronor. I afseende å sådant område har utskottet vidare velat uttala den mening, att före dess afskiljande från skogsmark och försäljning domänstyrelsens jordbruksafdelning bör, på det att vederbörlig hänsyn må tagas till dess lämpliga anordnande såsom jordbrukslägenhet, i ärendet afgifva yttrande.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och då utskottet i öfrigt icke haft något att mot Kongl. Maj:ts ifrågasvarande framställning erinra, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen må

ej mindre medgifva

att *dels* vid inträffande arrendeledighet af sådan under förvaltning af domänstyrelsen stäld och för statsverkets räkning utarrenderad egendom, hvilken i arrende lemnar mer än 500 kronor, men icke utöfver 600 kronor, *dels* i fråga om sådan kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen är eller vid arrendeuppskattning finnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kan påräknas högre arrende än 600 kronor, *dels ock* beträffande till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln anses kunna afyttras och uppenbarligen är eller vid arrendeuppskattning finnes vara sådant, att för detsamma icke kan påräknas högre arrende än 600 kronor, det må bero af Kongl. Maj:t att, efter omständigheterna i hvarje fall, förordna, huruvida egendomen eller området bör för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försälas;

att, der Kongl. Maj:t pröfvar försäljning af egendom, tillhörande någotdera af förstnämnda två slag böra ega rum, densamma må ske i enahanda ordning och på enahanda vilkor, som i afseende å försäljning af egendom af samma slag nu är enligt af Kongl. Maj:t och Riksdagen fattade beslut gällande;

att, der Kongl. Maj:t finner försäljning af område från inköpt skogsegendom böra ega rum, det må på Kongl. Maj:t ankomma att för hvarje fall bestämma, huruvida kongl. brefvet den 29 maj 1874, angående försäljning af vissa hemman och lägenheter eller kongl. brefvet den 25 september 1896, angående bestämmelser att tjena till efter rättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner, skall i afseende å sättet och vilkoren för försäljningen tillämpas; samt

att vid hvarje försäljning derjemte må iakttagas de särskilda bestämmelser, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt att, i allmänhet eller i vissa fall, för försäljningen meddelas;

dock under vilkor att de genom försäljningen inflytande medel skola användas för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark, och under iakttagande

att medlen böra inlevereras till riksgäldskontoret och der bokföras på sätt nu är stadgadt angående köpeskillingarna för de kronoegendomar, som säljas enligt kongl. brefvet den 29 maj 1874;

än äfven, under förutsättning af bifall till hvad här ofvan föreslagits, medgifva, att köpeskillingarna för de kronoegendomar af ofvan angifna slag samt till inköpta skogsegendomar hörande områden, rörande hvilkas försäljning beslut fattas under tiden till och med utgången af år 1903, må för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark af Kongl. Maj:t disponeras och följaktligen på Kongl. Maj:ts requisition från riksgäldskontoret utbetalas.

Stockholm den 18 april 1901.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservationer:

af herrar *P. Pehrson*, *C. Persson* och *A. Petersson*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Kongl. Maj:ts proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen må

ej mindre medgifva,

att *dels* i fråga om sådan kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen är eller vid arrendeuppskattning finnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kan påräknas högre arrende än 500 kronor, *dels ock* beträffande till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln anses kunna afyttras och uppenbarligen är eller vid arrendeuppskattning finnes vara sådant, att för detsamma icke kan påräknas högre arrende än 500 kronor, det må bero af Kongl. Maj:t att, efter omständigheterna i hvarje fall, förordna, huruvida egendomen eller området bör för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas;

att, der Kongl. Maj:t pröfvar försäljning af egendom, tillhörande någotdera af förstnämnda två slag, böra ega rum, densamma må ske i enahanda ordning och på enahanda vilkor, som i afseende å försäljning af egendom af samma slag nu är enligt af Kongl. Maj:t och Riksdagen fattade beslut gällande;

att, der Kongl. Maj:t finner försäljning af område från inköpt skogsegendom böra ega rum, det må på Kongl. Maj:t ankomma att för hvarje fall bestämma, huruvida kongl. brefvet den 29 maj 1874, angående försäljning af vissa hemman och lägenheter, eller kongl. brefvet den 25 september 1896, angående bestämmelser att tjena till efter rättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner, skall i afseende å sättet och vilkoren för försäljningen tillämpas; samt

att vid hvarje försäljning derjemte må iakttagas de särskilda bestämmelser, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt att, i allmänhet eller i vissa fall, för försäljningen meddela;

dock under vilkor, att de genom försäljningen inflytande medel skola användas för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark, och under iakttagande, att medlen böra inlevereras till riksgäldskontoret och der bokföras på sätt nu är stadgadt angående köpeskillingarna för de kronoegendomar, som säljas enligt kongl. brefvet den 29 maj 1874;

än äfven, under förutsättning af bifall till hvad här ofvan föreslagits, medgifva, att köpeskillingarna för de kronoegendomar af ofvan angifna slag samt till inköpta skogsegendom hörande områden, rörande hvilkas försäljning beslut fattas under tiden till och med utgången af år 1903, må för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark af Kongl. Maj:t disponeras och följaktligen på Kongl. Maj:ts requisition från riksgäldskontoret utbetalas.

af herr *O. Larsson*, som ansett utskottet hafva bort hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.